

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2023.1.45>

В. С. Шевчук

здобувач Закладу вищої освіти
«Міжнародний університет бізнесу і права»

ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

У статті розкрито нормативно-правові засади застосування в адміністративному судочинстві врегулювання спору за участю судді.

Вказано, що нормативному врегулюванню спору за участю судді в адміністративному судочинстві присвячено Глава 4 КАС України під назвою «Врегулювання спору за участю судді», в якій розкрито: підстави проведення врегулювання спору за участю судді; порядок призначення, проведення та припинення процедури врегулювання спору за участю судді, строки в межах якої вона проводиться.

Виокремлено характерні особливості проведення процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві, якими є: 1) наявність чітко визначених умов для початку її проведення; 2) початок процедури має наслідком припинення розгляду справ, про що судом виноситься відповідна ухвала; 3) обмеженість в часі; 4) одноосібність проведення процедури (суддею-доповідачем незалежно від того, в якому складі було призначено розгляд справи; 5) формами проведення процедури є наради; 6) повноваження судді мають роз'яснювальний характер; з'ясувальний; рекомендаційний; аналітичний; обмежувально-заборонний; 7) конфіденційність; 8) наслідками врегулювання спору за участю судді залежать від успішності проведення процедури; 9) процедура проводиться тільки раз; 10) визначені підстави для припинення процедури; 11) ухвала про припинення врегулювання спору за участю судді оскарженню не підлягає; 12) у разі недосягнення примирення в результаті процедури, справа підлягає передачі на розгляд іншому судді.

Обґрунтовано, що процедура врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві застосовується доволі рідко, хоча покликана скоротити час та витрати сторін на судовий розгляд справи.

Зазначено про практичну неможливість проведення консультацій при врегулюванні спору за участю судді у режимі відеоконференції, оскільки в такому випадку потрібна участь секретаря, що порушує принцип конфіденційності, а також втрачається можливість дистанційно прослідкувати дотримання вимог учасниками щодо заборони здійснення фіксування процесу технічними засобами.

Ключові слова: адвокат, адміністративне судочинство, суддя, адвокат, спір, медіація, правові засади, консультації, відеоконференція, учасники, представники, сторони.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими, чи практичними, завданнями. В останні десятиліття адміністративне судочинство зазнало якісних змін щодо процедурних питань. Сформовано фактично усі необхідні умови для захисту прав та відстоювання інтересів в публічно-правових спорах. Динамічного розвитку набувають впровадження інститутів медіації та інших процедур, спрямованих на примирення сторін та усунення кон-

флікту в судовому, позасудовому порядку та на етапі виконавчого провадження.

Більшість наукових досліджень, які проводились в останні роки стосувались удосконалення процедури відбору суддів, окремих процесуальних питань щодо строків, видів провадження, медіації та інші. При цьому, проблемні питання реалізації процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві залишаються малодослідженими. Зазначене підтверджує, що наукове супроводження окресленої проблематики не цілком відповідає соціальним очікуван-

ням і потребує вдосконалення. За таких обставин актуалізувалися питання розроблення пропозицій, спрямованих на поліпшення чинного законодавства, та надання рекомендацій для правозастосовної практики, наслідком чого стане вдосконалення процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Окремі елементи правового статусу адвоката в адміністративному судочинстві, процедурних питань були предметом досліджень таких науковців, як Н.М. Бакаянкової, А.М. Бірюкової, А.Ю. Броди, О.М. Величко, Т.Б. Вільчик, В.В. Грисюк, О.О. Джабурії, В. В. Заборовського, В.С. Мельниченко, С.О. Іваницький та інші. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, питання процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві є актуальною та своєчасною.

Мета статті (постановка завдання). Метою написання статті є дослідження процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві, виокремлення проблемних питань та вироблення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Історично процедура примирення сторін в світі бере свій початок ще із Стародавнього Риму, на українських землях - з часів Київської Русі. В сучасних умовах Радою Європи та Європейським Союзом пріоритетним завданням визначено допомогу державам-членам у швидкому та справедливому відправленні правосуддя і застосуванні альтернативних методів розв'язання спорів та конфліктів, зокрема медіації.

У 2017 році в процесуальних кодексах України вперше з'являється інститут врегулювання спору за участю судді, покладаючи на суддів процесуальний обов'язок створювати умови для вирішення спору сторонами самостійно, роз'яснювати учасникам справ необхідність демонстрації поваги один до одного та оздоровлення їх

відносин шляхом мирного врегулювання спору, а також надавати фахову підтримку сторонам на шляху їх примирення [2].

Порядок врегулювання спору за участю судді визначений у Господарському процесуальному кодексі України [1], Цивільному процесуальному кодексі України [7], Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [3].

Так, що стосується нормативного врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві, то цьому питанню присвячено Глава 4 КАС України під назвою «Врегулювання спору за участю судді», в якій розкрито: підстави проведення врегулювання спору за участю судді; порядок призначення, проведення та припинення процедури врегулювання спору за участю судді, строки в межах якої вона проводиться [3].

Характерними особливостями проведення процедури врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві є:

1) наявність чітко визначених умов для початку її проведення, до яких віднесемо: а) згода усіх учасників спору; б) ініціювання проведення на відповідній стадії (тобто, до початку розгляду справи по суті); в) проведення в суді першої інстанції; г) відсутність в складі учасників спору третьої особи з самостійними вимогами; г) справа не повинна належати до тих категорій, де врегулювання спору за участю судді не застосовується ч. 2 ст. 184 КАС України);

2) початок процедури має наслідком призупинення розгляду справ, про що судом виноситься відповідна ухвала;

3) обмеженість в часі (не більше 30 днів з дня винесення ухвали);

4) одноосібність проведення процедури (суддею-доповідачем незалежно від того, в якому складі було призначено розгляд справи

5) формами проведення процедури є наради: спільні (за участю судді, позивача, відповідача); закриті (за участю судді і лише тільки однієї із сторін);

б) повноваження судді мають роз'яснювальний характер (роз'яснення: прав та обов'язків сторін; порядку та особливостей проведення врегулювання спору за

участю судді; предмета доказування щодо категорії спору, що розглядається); *з'ясувальний* (визначення предмета, підстав позову, підстав заперечень); *рекомендаційний* (надання пропозицій щодо мирного врегулювання спору або самостійне представлення суддею варіанту мирного врегулювання); *аналітичний* (зазначення про судову практику в аналогічних справах (виключно в рамках закритих нарад); *обмежувально-заборонний* (щодо надання оцінки доказів; надання сторонам конкретних юридичних порад і рекомендацій);

7) *конфіденційність* (у зв'язку з чим, протоколи нарад не ведуться, не здійснюється їх фіксування технічними засобами, забороняється використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео- та звукозапис);

8) *наслідками врегулювання спору за участю судді залежать від успішності проведення процедури*;

9) *процедура проводиться тільки раз*;

10) *підставами припинення процедури є*: 1) подання стороною відповідної заяви; 2) закінчення строку процедури; 3) за ініціативою судді у разі затягування процедури врегулювання спору будь-якою зі сторін; 4) досягнення сторонами примирення та звернення до суду із заявою про примирення або звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем;

11) *ухвала про припинення врегулювання спору за участю судді оскарженню не підлягає*;

12) *у разі недосягнення примирення в результаті процедури, справа підлягає передачі на розгляд іншому судді*.

Загалом можна сказати, що процедура врегулювання спору за участю судді в адміністративному судочинстві застосовується доволі рідко, хоча покликана скоротити час та витрати сторін на судовий розгляд справи.

Прикладом застосування процедури врегулювання спору за участю судді є ухвала Рівненського окружного адміністративного суду від 14 березня 2018 р. по справі №817/439/18. В зазначеній ухвалі

вказано, що судом вирішувалось питання щодо наявності підстав для проведення процедури врегулювання спору за участю судді і як наслідок, судом встановлено що сторони бажають врегулювати спір за участю судді, про що у підготовчому засіданні висловлено згоду усіх учасників, а також суд дійшов висновку про наявність достатніх правових підстав для проведення процедури врегулювання спору за участю судді та необхідності зупинення провадження у справі. Ухвалою призначено процедуру врегулювання спору за участю судді у справі №817/439/18 [4].

Ще одним прикладом застосування процедури врегулювання спору за участю судді є ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва від 04 січня 2018 р. по справі № 826/15673/17. Так, до суду надійшла заява відповідача, якою останній просив суд застосувати процедуру врегулювання спору за участю судді в порядку ст. ст. 184-188 Кодексу адміністративного судочинства України. В свою чергу, судом позитивно розглянуто заяву, зупинено провадження в адміністративній справі №826/15673/17, призначено проведення врегулювання спору за участю судді у формі спільної наради за визначеною адресою [5].

Застосування досліджуваної процедури має місце в ухвалі Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 2 лютого 2021 р. по справі № 300/3349/20, у якому судом встановлено, що у судовому засіданні сторони звернулись до суду з заявами, в яких просили про проведення врегулювання спору за участю судді. Так, судом прийнято рішення про врегулювання спору за участю судді та зупинено провадження у справі до припинення врегулювання спору за участю судді [6].

Також можна відмітити, що ця процедура має певні недоліки, які полягають у наступному. Так, на рівні КАС України визначено, що сторони мають право брати. Однак, практична реалізація проведення консультацій при врегулюванні спору за участю судді у режимі відеоконференції фактично є неможливою, оскільки в такому випадку потрібна участь секретаря, що порушує принцип конфіденційності, а також втрачається можливість дистанційно прослідку-

вати дотримання вимог учасниками щодо заборони здійснення фіксування процесу технічними засобами.

Окрім цього, КАС України чітко не визначає переліку прав та обов'язків сторін, з огляду на це пропонується Главу 4 доповнити правами та обов'язками сторін, їхніх представників під час участі в процедурі врегулювання спору за участю судді, виклавши їх в наступній редакції: *«Сторони під час участі в процедурі врегулювання спору за участю судді зобов'язані приймати особисту участь у закритих консультаціях. За бажанням сторони на закритій консультації може бити присутнім їх представник.*

Сторони, їхні представники під час участі в процедурі врегулювання спору за участю судді мають право приймати участь у спільних та (або) закритих нарадах; за наявності потреби просити оголошення перерви в межах строку проведення врегулювання; знати мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, свої права та обов'язки; надавати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснювати інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору; клопотати про залучення перекладача; клопотати про дострокове припинення врегулювання спору за участі судді.

Сторонам, їхнім представникам під час участі в процедурі врегулювання спору за участю судді забороняється розповсюджувати інформацію, яка стала їх відома, використовувати портативні аудіотехнічні пристрої, а також здійснювати фото- і кінозйомку, відео- та звукозапис».

Висновки. Аналіз правових засад проведення консультацій при врегулюванні спору за участі судді в адміністративному

судочинстві дає підстави зробити висновки щодо: а) практичної неможливості проведення консультацій при врегулюванні спору за участі судді у режимі відеоконференції, оскільки в такому випадку потрібна участь секретаря, що порушує принцип конфіденційності, а також втрачається можливість дистанційно прослідкувати дотримання вимог учасниками щодо заборони здійснення фіксування процесу технічними засобами; б) необхідності внесення змін до КАС України.

Список використаної літератури:

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Духовна О. Законодавче і історичне підґрунтя. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/vregulyuvannya-sporu-za-uchastyu-suddi-novi-procesualni-mozhливosti.html>.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
4. Ухвала Рівненського окружного адміністративного суду від 14.03.2018 р. по справі №817/439/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/72773294>.
5. Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва від 04.01.2018 р. по справі № 826/15673/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71509450>.
6. Ухвала Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 02.02.2021 р. по справі № 300/3349/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94555845>.
7. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

Shevchuk V. S. Dispute settlement with the participation of a judge in administrative jurisdiction

The article discloses the normative and legal principles of the application of dispute settlement with the participation of a judge in administrative proceedings.

It is indicated that Chapter 4 of the Civil Procedure Code of Ukraine entitled «Dispute Settlement with the Participation of a Judge» is devoted to the normative settlement of a dispute with the participation of a judge in administrative proceedings, which discloses: the grounds for settlement of a dispute with the participation of a judge; the procedure for appointing, conducting and terminating the dispute settlement procedure with the participation of a judge, the time frame within which it is conducted.

Characteristic features of the dispute settlement procedure with the participation of a judge in administrative proceedings are highlighted, which are: 1) the presence of clearly defined

conditions for its initiation; 2) the start of the procedure has the effect of suspending the consideration of cases, on which the court issues a corresponding decision; 3) time limitation; 4) individual conduct of the procedure (by the judge-rapporteur, regardless of which court was assigned to consider the case; 5) the forms of conducting the procedure are meetings; 6) the powers of the judge have an explanatory nature; investigative; recommendatory; analytical; restrictive and prohibitive; 7) confidentiality; 8) the consequences of dispute settlement with the participation of a judge depend on the success of the procedure; 9) the procedure is carried out only once; 10) defined grounds for termination of the procedure; 11) the decision to terminate the settlement of the dispute with the participation of a judge is not subject to appeal; 12) in case of failure to reach reconciliation as a result of the procedure, the case shall be transferred to another judge.

It is substantiated that the dispute settlement procedure with the participation of a judge in administrative proceedings is used quite rarely, although it is designed to reduce the time and costs of the parties for the judicial review of the case.

It is noted that it is practically impossible to conduct consultations during the settlement of a dispute with the participation of a judge in a video conference mode, since in this case the participation of a secretary is required, which violates the principle of confidentiality, and the opportunity to remotely monitor the participants' compliance with the requirements regarding the prohibition of recording the process by technical means is lost.

Key words: *lawyer, administrative proceedings, judge, lawyer, dispute, mediation, legal principles, consultations, video conference, participants, representatives, parties.*